

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De actione molli, & curata. Capvt I.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

DE
PRONVNTIATIONE
LIBER NONVS.

*Actio cor-
pori elo-
quentia.*

IN Eloquentiæ potissimum ex-
ercitatione conformari solet a-
ctio, cuius vis maxima est, & ad
omne momentum persuasio-
ni efficacissima. Est enim cor-
poris quædam eloquentia, qua
fit, vt animus optimis sensibus affluens in cor-
pus emanet, etque sui generosaro speciem im-
primat. Vt igitur lumen à sole, sic ab intima-
mente profuit actio, imò mens ipsa in actio-
ne se prodit, quasi in speculo, & per vultum,
per oculos, per manus, per vocem, optimum
eloquentiæ instrumentum, in exteriora sese
diffundit: cumque ea, quæ interiora sunt,
minus pateant multitudinis ingenijs, quæ o-
mnia ex oculis meriti solet: contra, quæ viden-
tur, & audiuntur, vehementius animos per
sensum transfusa percillant, euenit, vt qui a-
ctione floruerint oratores, omne (quod aiunt)
punctum semper retulerint: nec immerito
eamdem eloquentiæ primariam, & penè vnam
virtutem agnouit Demosthenes.

*Actio vsu-
potius d. sci-
tur, quam
præceptis.*

Quamobrem, & ei, qui seriò decus affectat
eloquentiæ, diligenter conformanda est, &
omni ex parte perpolienda, quamquam
superuacaneum existimo, de ijs longam
præceptorum seriem texere, qua potius è
naturæ cuiusque affectione, viua voce, &
continua exercitatione petenda sunt, quam
ex scriptorum monumentis expectanda:
Qui enim hæc scrupulosius inquirent, ex li-
bris, & exercitationi minimè insistant, i-
dem mihi facere videntur, ac si quis, vt
in strenuū militem euaderet, gladiatorum di-

ctata multa quam auidè colligeret, ludi verò
gladiatorij aspectum, & rudes, & petitiones, &
declinationes nunquam digladiando experi-
retur. Est autem ciuilibet promptius actionis
vitia, & deformitates notare, quam quid opti-
mum sit, in tanta corporum, & ingeniorum
varietate definire.

De actione molli, & curata.

CAPVT I.

Familiarissimum est ijs, qui ex Rhetorum
ludo, & præceptis adhuc calent iuuenilius,
actionem nimis mollem, & curatam studiose
consecrari, quia plurimum sæpe deperditur
grauitatis.

Alius est Athleta in ludo, alius miles in a-
cie, cum ad pompam, & delectationem refe-
rantur omnia, exilire solet liberius actionis
quædam affectata iucunditas; At vbi seriò cū
hoste confligendum est, deflorescit hic ab arte
numerosus lepos, & plus sapè naturæ, quam
præceptis tribuitur.

Non enim satis sani videntur, qui certan-
tem hominem, & iam in sudata lorica de-
grantem, volunt minutulis quibusdam præ-
ceptis, & legibus illigare, qui Oratores ad re-
ligiosam Phœnæcorum obseruationem reuo-
cant, abstinentiam ciborum variam præcipiūt,
liquidorum etiam plasmatum sorbitiunculas
præscribunt, gestum deinde formant, quasi ex
pixide ad choræas, non ad tubarum sonitus, ar-
morum.

*Actio sebr-
la nimis
plemque
delicata.*

*Actio nimis
curata non
satis solem-
is, palnet
legum et
amini.*

Simile de
equis Sybari-
titarum.

morumque terrores educturi essent orato-
rem? his igitur saepenumero contingere so-
let, quod Sybaritarum equis ludionibus qui-
dem illis, sed minimè bellicosis: Quippe gens
choraeorum, ad insaniam vsque auida, etiam
equos numerosè saltare docuerat, qui post-
quam ex saltationum umbratulis, in solem,
& puluerem sunt producti, Martis & tuba-
rum ignari, nimis infulse compositis moti-
bus lasciuientes, se, & totum exercitum per-
diderunt: ita illi ab imis vnguiculis ad verti-
cem vsque venusti Rhetores, qui triumphant
in lusionibus, in legitimis praelijs, si eandem
teneant rationem, se, & causas in discrimen
adducunt.

Itaque bene monet Quintilianus, actionem
non esse delicijs molliendam: Alioqui niuida
illa, & curata pronuntiatio in solitum labore
recusabit, ut assucta gymnasijs, & oleo cor-
pora, quamlibet sint in suis carminibus spe-
ciosa, atque robusta, si militare iter, facesque,
& vigilas imperes, deficiant, & quærant vn-
ctores suos, nudumque sudorem.

De actione rudi, & vasta.

CAPVT II.

Moderata
actionis cul-
tura

Nequetamen cum mollis, & compta re-
pudiatur actio, eò deueniendum est, ut
cum ijs sentiamus, qui rudem illam, &
qualem impetus cuiusque animo tulit, acti-
onem iudicant fortiosem, & solam viciis dig-
nam. Est enim profecto ab arte moderata
quædam cultura capienda; Nam etsi præcep-
tis istis in dicendo manifestè non vitimur,
tamen appareat, atque extat, verum aliquando
didicerimus.

Vt enim (quod ait M. Tullius) qui pila
ludunt, non vtiuntur in ipsa lusione artificio
proprio palæstræ, sed indicat ipse motus, didi-
cerunt de Palæstram, an nesciant.

Sic in orationibus iudiciorum, concionum,
Senatus, etiam si non adhibentur gestus ex
schola, faciè est tamen intuei, vtrum is, qui
dicat, liberaliter aliquando fuerit institut-
tus.

Omnis quidem affectatio, ac nimis delica-
tus lepos inuisus est, & merito in serijs præ-
sertim orationibus suspectus.

At ipse neglectus actionis incidit in aliud
vittium rusticitatis, quæ merito placere non
possit.

Itaque, vt qui formæ nimis student, elabo-
rantque curiosius, delicate mollitiei suspi-
cionem non effugiunt: eòtra, qui omninò ne-
gligunt rigorem quendam animi, & duram
speciem præferunt austeritatis.

Non dissimili ratione, quæ nimis excolit-
tur actio, pueriles delicias sapit: quæ profus
contemnitur, in ætalem duritiem transit,
quæ auditores retinere non potest: tenendus
est, vt in cæteris modus, & medium, in quo
solet virtus consistere. Quanquam si in altero
peccandum foret, facilius excusaretur simplex
quædam rusticitas, quam putidiuscula vo-
cis, gestus, & habitus affectatio. Quod Philo-
stratus disertè notauit in Philisco, qui ad eò
Antonino Imperatori ob infractam molli-
tiam actionis displicuit, vt inimicitate, quæ
cæteri penè omnes sophista gaudebant, exci-
deret, vbi inter cætera notat, καὶ τὴν πολλὴν

Philost. in
vita Philisci
sophista.

ἀσχημὸν ἔδρα, καὶ τὴν φωνὴν μισροδῆλος, καὶ
τὴν γλῶσσαν ὑπίος, καὶ βλέπων ἐτέρωσέ ποσιν
μᾶλλον ἢ ἐς τὰ νοσηδῆα; Veste, inquit, in-
decorus, voce penè effœminatus, lingua su-
pinus, & alio quouis potius in dicendo, quam
ad sensa respiciens visus est. Quam ob rem
Imperator in Philiscum conuersus, eius os
continuo represit, angustas interrogaciones
ingerens; ad quas, cum Philiscus minimè re-
sponderet: τὸν μὲν ἄνδρα, inquit Antoninus,
δεικνῶσιν ἡ κόμη, τὸν δὲ ῥήτορα, ἡ φωνή; & cum
sibi, ob sedem Athenis datam, immunitatem
quoque concessam dicitaret, reddit Impera-
tor, se non τὰ μικρὰ, καὶ ἀσέλεια λογαρία,
immunitatem concedere. Ita ille vitio præuæ
actionis irrisus, & nuictatus est.

Actionis de-
licatæ et gida
conferunt.

De actiuosa, & frigida.

CAPVT III.

Is est plebeiorum fermè hominum sensus, *Actiuosa*
vt nullam putent egregiam, nisi quæ *con-*
quies sens.
tem indignetur, actionem, in qua & rigidi
vultus toruitas, & clamoræ fauces, & vox vlu-
lans, & pedis suppositioes, & brachiorum re-
migatio, & totius corporis dissoluta quædã,
atque intemperans iactatio, quæ tamen agedi-
ratio, quam parum sincera sit, & prædens, de-
clarant summorum Oratorum de pronun-
tiatione iudicia.